

addit Paulus aliud signum, et quasi particulam aliam descriptionis Antichristi, dicens, *quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui*. Quæ verba Protestantes et rex illos sequens etiam ad metaphoram traducunt, dicentes, spiritum oris Christi esse verbum Dei prædicatum per Lutherum, et ministros ejus, quo Deus Papatum debilitavit, et paulatim destruit. Verum tamen neque iste est sensus Pauli, neque etiam in eo sensu verum est, quod dicitur. Paulus enim per spiritum oris Christi, ejus imperium efficax, et per illustrationem adventus ejus, verum descensum, et gloriosam apparitionem ad interficiendum Antichristum intelligit. Hoc enim verba in proprietate significant, et non est cur ad metaphoricos sensus torqueantur. Et ita illa Patres intellexerunt. Chrysostomus ibi, orat. 4 : *Jussu (inquit) solo et præsentia, satis est enim eum adesse, et hæc omnia perierunt*. Theodoret. : *Cum e caelo apparuerit, loquetur tantum, et scelerato isti omnino afferet interitum*. Et adjungit locum Isai. 11 : *Spiritu oris sui interficiet impium*. OEcumen. : *Spiritum oris vocat jussum et præceptum*. Ambros., 1 Thessal. 5 : *Subito et ex insperato apparebit Christus, sicut coruscatio apparet, habens secum militiam exercitus Dei Patris ad perditionem Antichristi, et satellitum ejus*. Et id confirmat ex Apoc. 11. Hieronymus, dicta quæst. 14, ad Algas., exponit : *Spiritu oris sui, id est, divina potestate, et suæ majestatis imperio, cujus jussisse fecisse est*. Et infra : *Quomodo tenebræ solis fugantur adventu, sic illustratione adventus sui Dominus destruet, atque delebit*. Et Augustinus, decimo octavo de Civit., c. 53 : *Illam (inquit) novissimam persecutionem, quæ ab Antichristo futura est, præsentia sua ipse extinguet Jesus, sicut scriptum est, etc.*, et inducit verba Pauli. Juxta hanc ergo verborum proprietatem, verumque sensum, satis constat descriptionem Antichristi quoad hanc partem non esse in Romanis Pontificibus impletam.

17. *Protestantes de verbo Dei gloriantur.* — Sed neque id quod in sua metaphora jactant Protestantes, ostendere unquam potuerunt. Gloriantur enim de verbo Dei, cum tamen nihil minus credant, aut in veritate habeant. Retinent enim corpus inanime verbi Dei (ut supra dicebam), et spiritu proprio illud induunt. Huicque spiritui proprio fidem adhibent, illoque solo bellum contra Dei Ecclesiam et Romanum Pontificem movent, ut evi-

denter in lib. 1 demonstravimus. Absit ergo ut tali verbo et spiritu oris sui prævalere possint contra petram, super quam Deus fundavit Ecclesiam, contra quam portæ inferi non prævalebunt. Neque propterea quod multos a fide et obedientia Romanæ Ecclesiæ perverterunt, ideo per eos impleta est Pauli prædictio; nulli enim fuerunt hæretici, qui non multos deciperent, et plures pervertit Arrius quam Lutherus, et non ideo delere potuit Christi Vicarium vel Ecclesiam; est ergo inanis gloriatio illa vanaque præsumptio. Qui ergo integre consideraverit signa omnia, et colores quibus Paulus describit venturum Antichristum, evidenter intelliget non solum dissimilem Pontifici futurum, sed etiam ex diametro contra illum pugnaturum; nam cum sit futurus Christi hostis, non potest non esse maximus Vicarii Christi adversarius.

CAPUT XVIII.

QUÆ EX VISIONIBUS CAP. 6 ET 9 APOCALYPSIS REX INDUCIT, REFELLUNTUR.

1. *Equi pallidi sessorem Apoc. 6 Antichristum rex interpretatur.* — Pergit rex in sua Præfatione, pag. 102, et ad suam de Pontificum Antichristianismo persuadendam conjecturam, quatuor visiones Apocalypsis inducit, in quibus ait Antichristum depingi. Prima est in c. 6, ubi Joannes narrat apertiones sex sigillorum libri, quem c. 5 clausum viderat, et post primam visionem equi albi, cui Christus insidebat, et secundam equi rufi qui persecutionem, quam Christiani vel a tyrannis, vel a suis cognatis, et amicis passuri erant, et tertiam equi nigri, qui famem et alias plagas, vel potius hæreticorum tenebras et persecutiones significabat, adjungit quartam visionem equi pallidi, quæ his verbis describitur: *Ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum, nomen illi mors, et infernus sequebatur eum, et data est illi potestas super quatuor partes terræ* (vel, ut rex ex græco legit, super quartam partem terræ), *interficere gladio, fame et morte, et bestiis terræ*. Hunc ergo equum pallidum vel sessorem ejus vult rex esse Antichristum, quod inde confirmat, quod statim illi connectitur quinti sigilli reseratio, in qua SS. Martyres clamant, et accelerari judicium et vindictam exposcunt, quod statim in apertione sexti sigilli concessum est eis. Quid autem tota hæc explicatio ad causam referat, rex non declarat.

2. *Occurritur regis conjecturis.* — Breviter ergo respondemus, vel falsum, vel valde incertum esse per illum equum pallidum significari Antichristum. Si enim accurate Apocalypsis expositores percurrantur, tot fere inveniuntur expositiones, quot capita. Nam quidam applicantes ea sigilla variis imperatoribus Romanis ethnicis, et insignibus Ecclesiæ persecutoribus, equum illum pallidum Domitiano accommodant, ut Petrus Aureol., quem Viegas sequitur. Alii diversorum ordinum persecutiones ibi significari intelligentes, equum pallidum Trajano tribuunt, quia illi facile applicantur insignia pallidi coloris, mortis et inferni: Ecclesiamque persecutus est fere illo tempore quo Joannes, visionem illam videns, a quarto animali mysterium illud didicit, ut Ribera ibi prosequitur. Andreas autem Diocletianum seu Maximianum intelligit, quorum tempore persecutio simul cum peste et fame Ecclesiam vexavit. Quod etiam Arethas refert et sequi videtur. Alii, aliter cætera interpretantes, per equum pallidum Mahometum, ejusque per se et per successores suos Christianorum persecutionem significari existimarunt, ut Joachimus et Pannonius. Alii falsos fratres significari dicunt, hypocritas, et pseudoprophetas Ecclesiam persequentes, ut Anselmus, Richardus, Vict., Hugo Car. At vero Victor., per equum rufum, nigrum et pallidum, bella, famem et pestem a Christo in Evangelio prænunciata significari dicit. Idemque placuit Tyconio, hom. 5, qui etiam addit, per equum pallidum *homines malos* intelligi, *qui persecutiones excitare non desinunt*. Ambrosius item, vel qui ejus nomine fertur, longe aliter et valde mystice locum interpretatur, et in aliis infinita est varietas. Neminem tamen reperio qui de Antichristo sigillum illud quartum specialiter intellexerit; quamvis si generaliter de pseudopropheta et hypocrita illud intelligamus, recte sequitur Antichristum per antonomasiam sub illo comprehendendi.

3. *Idcirco potest Antichristo quoque accommodari.* — *Confirmatio.* — Et hoc quidem probabile est, et ad summum ad id suadendum valet conjectura illa, quod in quinti sigilli resignatione proponuntur petitiones Sanctorum Martyrum postulantium vindictam et judicium, et statim in sexto fit ad judicium transitus. Quanquam neque illud in rigore suadet. Nam ibidem in apertione quinti sigilli legimus Sanctis esse responsum, *ut expectarent modicum tempus, donec implerentur fra-*

*tres eorum, et conserui illorum, qui interficiendi sunt, sicut et illi*¹. Ex quo responso intelligimus, illas Sanctorum interpellationes proponi ut factas ante finem persecutionum, et maxime ante persecutionem Antichristi, ad quam referri potest illud *modicum tempus*, quod Sancti expectare jubentur. Nihil ergo est quod nos cogat per equum pallidum Antichristum intelligere. Sed id gratis regi concedamus. Quod, quæso, inde argumentum ad suam de Romano Pontifice cogitationem fundandam vel persuadendam sumere potest? Nullum profecto, nam licet ibi describatur Antichristus venturus, nullum illius descriptionis vestigium in Pontifice invenitur. Color enim pallidus (ex omnium sententia) indicat timorem nimium, quem tyranni, et præsertim Antichristus hominibus et fidelibus maxime incutiet; Pontifex autem non ex terroribus, et comminatione mortis homines sibi subjectos habet, sed in virtute spiritus et verbi Dei, amore potius quam timore illos gubernat. Unde quod sequitur, *mors et infernus*, nullo modo in Pontificem conveniunt; quia non proficitur, se recepisse potestatem *ad interficiendum gladio, fame et bestiis terræ*; hæc enim fecerunt imperatores tyranni, et reges apostatæ et rebelles; sed accepit Pontifex potestatem gladii, quo dissipet errorum tenebras, et disperdat vitia, et virtutem plantet. Igitur illius sigilli reseratio, quocumque modo intelligatur, nihil ad punctum quod tractamus pertinebat.

4. *Alio Apocalypsis loco rex vult ostendere Pontificem esse stellam de caelo cadentem.* — Secundam visionem affert ex c. 9 Apocalypsis, in quo quintus Angelus tuba cecinit; in capite enim 8 dixerat Joannes, cum Agnus aperuisset sigillum septimum, vidisse se septem Angelos stantes in conspectu Dei, et datas illis esse septem tubas, et in eo capite quatuor primarum tubarum clangorem descripserat; in nono vero capite incipit dicens: *Et quintus Angelus tuba cecinit; et vidi stellam de caelo cecidisse in terram, et data est ei clavis putei abyssi, et aperuit puteum abyssi, et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magnæ, et obscuratus est sol, et aer de fumo putei. Et de fumo putei ascenderunt locustæ in terram, et data est eis potestas*. In quibus verbis, et in toto sonitu hujus tubæ duo tantum rex expendit. Primum est, *stellam illam, quæ de caelo cecidit, significare aliquem ecclésiæ dignitatis qui de caelo cecidit, quia cum deberet esse*

¹ Apoc. 6.

lux mundi, sicut Christus præcepit, ille contra munus suum deserens, instar Luciferi deficit, regnum sibi erigit. Secundum est, locustas indicare pestiferum examen subdolorum, et immanis sævitie animalculorum, quod stella illa in mundum emisit. Et ad hunc modum (ait rex) sedes Antichristi cæpta est erigi, sentiens stellam illam esse Antichristum, et illum virum eximie dignitatis, qui instar Luciferi deficit, esse Bonifacium III, quem Antichristi initium facit. Quæ autem sint animalcula illa sævissima, non declarat; videtur autem intelligere, vel omnes Pontificios, vel Doctores omnes et pastores, aut forte Jesuitas, qui Pontificis imperium dilatare student.

5. *Multa vitia Pontificibus falso objecta.* — Postea vero rex transitum facit ad clamorem sextæ tubæ, in quo solum considerat quod in fine capituli dicitur: *Et cæteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent demonia, et simulacra aurea, et argentea, et ærea, et lapidea, et lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare, et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a fornicatione, neque furtis suis.* Quæ omnia Protestantium more de Catholicis, vel (ut ipse vult) de Papistis interpretatur. Et primo illis attribuit quod adorent dæmonia, ex Vazquez, l. 3 de Cult. et adorat., disp. 6, cap. 3. Secundo, per simulacra, etc., imagines intelligit, quia negari non potest quin caput doctrinæ de cultu earum sit Romanensis Ecclesia. Tertio, per homicidia, exponit cædes et trucidationes, quas Romana Ecclesia efficit, hæreses persequendo. Quarto, veneficia dicit esse *Agnos Dei, benedicta indusia, reliquias, orationes, quibus putantur homines a variis periculis præservari.* Quinto, fornicationem dicit, partim spirituales esse per idololatriam, partim propriam, quia in Ecclesia frequentior est propter cælibatum sacerdotum et clericorum in sacris, propter tot otiosos monachorum et sanctionialium greges. Nam otium est magnum libidinis incentivum. Sexto, furta denique et metaphorice et proprie nobis attribuit, dicens: *Furti autem in eo maxime se alligant, quod Deo surripiunt titulos honorum, et amplitudinem potestatis illi soli debitam, quam in Antichristum caput suum conferunt. Nec minus in accumulandis opibus furti tenentur, Jubilæis, indulgentiis, reliquiis, et id genus aliis, etc.*

6. *Alia loca a rege contra Romanum Pontificem accumulatur.* — Tertio, ut suadeat rex,

in his omnibus describi tempora Antichristi, transit ad cap. 10 Apocalypsis, ubi Joannes vidit Angelum stantem super mare et super terram, voce magna clamantem: *Quia tempus non erit amplius, sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos Prophetas.* Consequenter vero progreditur ad cap. 11, dicens, ibi describi exitium Antichristi, et ex professo ostendit illum significari per bestiam ascendentem de abyso, illamque bestiam esse eamdem quæ cap. 13 et 17 commemoratur, quia semper ex abyso ascendere dicitur. De quo non multum contendimus, ut ex supra dictis constat, et infra iterum dicam. Hic autem hoc ideo rex inculcare videtur, ut suadeat Joannem in c. 9 de Antichristo tractare, post cujus destructionem sequetur iudicium, et tempora cessabunt.

7. *Protestantium somnia non veritate, sed calumniandi studio nituntur.* — Hæc fere rex: in quibus si attente rem expendamus, ea, quæ pertinent ad interpretationem illam, ut per stellam aut bestiam Antichristum intelligamus, indifferentia sunt, nihilque ad fidei ostensionem vel defensionem spectant; illa vero quæ calumnias, falsa testimonia, et (ut quod revera sunt, dicam) blasphemias contra Romanam Ecclesiam continent, nullam habent probationem, sed solam maledicendi libertatem et Protestantium consuetudinem, a quibus rex misere deceptus, eorum sermones imitatur, et ideo responsionem omittit et omnia contemnere possemus; quia vero sapientibus et insipientibus debiores sumus, dicemus prius de litterali expositione cap. 9 Apocalypsis, postea vero vanas regis accommodationes, falsasque calumnias refutabimus.

8. *Per stellam e cælo cadentem, Apoc. 9, intelligunt aliqui bonum Angelum.* — Primo ergo stella illa, quam Joannes vidit cecidisse de cælo, et datam esse illi clavem abyssi, duas habet apud Catholicos præcipuas expositiones: unam in bonam partem, alteram in malam, stellam illam interpretantes. Primo ergo dicunt aliqui, stellam illam non esse malum Angelum, nec personam aliquam pravam, sed esse aliquem sanctum Angelum a Deo mittendum circa finem mundi, ut aperiat puteum abyssi, permittendo, nimirum, principibus tenebrarum ut inde ascendant ad infestandos homines, partim tenebris hæresum et infidelitatum, excæcando mentes eorum,

partim gravissimis malis et persecutionibus justos affligendo. Quæ expositio non potest facile refutari. Nam cum dicitur stella illa cecidisse de cælo, non significat casum moralem a justitia ad iniquitatem, sicut dicitur cecidisse de cælo Lucifer, Isai. 14. Sed significat descensum localem velocissimum, et ideo verbo illo declaratur. Et cum postea dicitur *obscuratus sol*, etc., non dicitur stellam misisse tenebras, vel mala subsequenter operatam fuisse, sed solum aperuisse, id est licentiam dedisse, seu impedimenta abstulisse, et tunc secutum esse quod subjungitur: *Et ascendit fumus putei, et cætera quæ sequuntur.* Explicaturque interpretatio hæc ex alia simili Apocalyps., ubi Joannes vidit *Angelum descendentem de cælo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. Qui apprehendit diabolum et Satanam, et ligavit, et misit eum in abyssum, et clausit*, etc. Illum enim Angelum bonum esse dubium non est; quid ergo mirum quod idem Angelus missus etiam fuerit ad *solvendum diabolum modico tempore*, ut ibidem subjungitur. Est sane sententia hæc valde probabilis.

9. *Alii stellam illam Luciferum esse dicunt.* — Altera vero expositio, quæ in malam partem stellam illam interpretatur, non minus probabilis est, in plures autem dividitur. Antiqui enim expositores stellam illam diabolum esse interpretantur, nempe Luciferum, de quo in persona regis Babylonis dictum creditur, Isai. 14: *Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris, corrui in terram, etc., usque ad illud: Ad infernum detraheris in profundum lacu.* Unde ponderant non dixisse Joannem, Vidi stellam descendere, sed descendisse de cælo, quia non tunc descendit, sed antequam homines conderentur vel peccarent, descenderat. Vel si fortasse Joannes vidit tunc quasi stellam descendentem, significabat Angelum malum, qui jam longe ante descenderat. Huic autem stellæ sic expositæ dicitur data clavis abyssi, quia potestas inferni ei commissa est tanquam regni. Nam locustæ illæ feroces, quas Joannes descripsit, habebant super se regem Angelum abyssi; hic autem Angelus abyssi idem esse videtur qui dicitur stella cadens, cui clavis abyssi data est, quia potestas ei data est in cæteros illius regni incolas. Unde etiam Christus Dominus, Matth. 12, regnum attribuit Satanæ, dicens: *Si Satanæ Satanam ejicit, quomodo stabit regnum ejus?* Et ibidem: *Beelzebub dicitur princeps dæmonio-*

rum. Neque obstat quod clavis illa ad aperiendum deservierit, ut ibidem dicitur; nam potestas regni, civitatis vel domus etiam ad hunc actum extenditur. Et juxta hanc expositionem possunt cætera intelligi; nam fumus fornacis recte intelliguntur esse dæmonis tentationes, et locustæ ministri ejus, sive mali Angeli, sive perditii homines, etc.

10. *Nonnulli malis hominibus stellam cadentem accommodant.* — Alii vero per stellam illam non Angelum malum, sed vel genus aliquod malorum hominum, vel aliquem pravam hominem intelligunt. Ambrosius enim ibi: *Per stellam* (inquit) *hæresiarchæ designantur*, quia sicut stellæ in cælo refulgent, ita etiam ipsi, antequam caderent, doctrina atque sapientia refulgebant in Ecclesia. Et sic consequenter intelligit, locustas esse ministros hæresiarcharum, atque ad hunc modum cætera prosequitur. Anselmus vero, licet per stellam dæmonem intelligat, per locustas hæresiarchas ipsos dæmonis ministros interpretatur, quia sicut locustæ saliant et non volant, sed statim in terram recidunt, et mordent ac corrodunt, ita hæretici superbia saliant, sed cum per cognitionem in altum volare non possint, in terram recidunt, et sunt bonorum corrosores. Unde consentanee ad hanc expositionem possumus recte per stellam illam intelligere insignem hæresiarcham Lutherum, qui cum antea suo modo stella esse videretur, aut esse deberet, occulto Dei iudicio permixtus est in abyssum errorum cadere, et tenebras effundere, ex quibus ingens locustarum, ministrorum, vel potius etiam hæresiarcharum multitudo pullulavit.

11. *Alii transferunt visionem ad insignem aliquem Ecclesiæ hostem.* — Alii denique per stellam intelligunt non quemcumque hæresiarcham, sed aliquem insignem, qui non solum tenebras effundendo, sed etiam per tyrannidem et potentiam persequendo, Christianos insectatus fuerit. Et sic Lyranus per stellam illam intelligit Valentem imperatorem, qui, persuasione uxoris suæ, de altitudine fidei catholicæ cecidit in hæresim Arianam, et misit prædicatores, qui Vandalos et Gothos eadem hæresi infecerent. Quos Vandalos significatos dicit per locustas, qui Italiam et alias provincias catholicas devastarunt. Quam expositionem secuti sunt Petrus Aureol., in eundem locum, et Antonin., 1 part. Hist., tit. 6, cap. 1, § 2, quoad hanc posteriorem partem; nam per stellam cadentem, po-

tius Gensericum, vel alium similem Vandalorum regem, quam Valentem interpretantur. Quid ergo mirum si quispiam simili allegoria dicat, Henricum VIII, regem Angliæ, fuisse stellam illam de cælo cadentem, qui non solum de altitudine fidei in turpissimum schisma et hæresim lapsus est, sed etiam ex illustri Romanæ Ecclesiæ, non solum armis, sed etiam doctrina et scripturis defensore, in acerrimum hostem commutatus est, unde statim densissimus fumus pravæ doctrinæ per totam ditionem ejus sparsus est, et fidei lumen ac intelligentiam obtenebravit, indeque pravi ministri, et acerrimi Catholicorum persecutores tanquam locustæ et scorpiones, brevi tempore multiplicati sunt?

12. *Per eam stellam nemo antiquorum Antichristum intellexit.* — Hæc quidem et similia facile a quolibet excogitari possunt. Non tamen ideo illa propono, quia omnia interpretationi Scripturæ apta aut probabilia esse judicem, sed ut intelligat lector, non magis esse verisimilia quæ regi Angliæ Protestantes persuaserunt; nam solum per voluntariam accommodationem, sine fundamento in textu Joannis, et sine consecutione et observatione eorum, quæ in illo clangore buccinæ proponuntur, excogitata fuerunt. Unde cum tanta fuerit varietas inter antiquos auctores in exponenda illa stella, cumque multi eorum dicant, ibi præcursores Antichristi calamitates in Ecclesia futuras prope tempora Antichristi designari, nullum tamen ante regem Angliæ et magistros ejus reperio, qui dixerit stellam illam esse Antichristum, vel locustas esse proprios ministros ejus, sed ad summum præcursores, ut eos vocant Anselmus, et alii ex auctoribus allegatis.

13. *Antichristus dici non potest stella de cælo cadens.* — Et merito quidem per stellam cadentem nullus Antichristum intellexit, quia longe diversa futura sunt Antichristi initia, ab his quæ per stellam cadentem significantur. Nam in Apocalypsi semper inducitur Antichristus ut bestia de abyso ascendens, ut paulo antea rex ipse notavit; stella autem visa est, ut de cælo cadens, qui modus orienti longe diversus est. Nec refert si quis dicat, etiam dæmonem representari per bestiam ascendentem de abyso, et nihilominus etiam per stellam cadentem significari posse, nam dæmon prius fuit stella, et cadendo in terram, in draconem et bestiam abyssi commutatus est. At vero Antichristus non erit prius stella, nec erit tanquam Angelus in cælo,

vel tanquam insignis persona habens in hoc mundo vel in Ecclesia aliquem excelsum vel regni vel sacerdotii locum, a quo ceciderit, sed erit (ut illum depingit Daniel, c. 7, 11) *parvus, et despectus, vilissimus, et indignus decore regio*; talia enim erunt Antichristi exordia, ut supra tactum est, et in sequentibus iterum dicam. Igitur non quadrat in illum accommodatio, seu repræsentatio stellæ in terram cadentis. Ut omittam alia quæ vix possunt coherenter ita exponi; nam in omni interpretatione summam habent obscuritatem.

14. *Esto Antichristus esset stella cadens, nulli Pontificum id quadraret.* — Tandem, esto stella illa sit Antichristus, et per eam significetur aliquis eximiæ dignitatis vir, profecto hac permissa interpretatione, ex illa convinci potest, neque ullum ex Pontificibus, neque signatim Bonifacium III Antichristum fuisse. Nullus enim hætenus suam dignitatem ita deseruit, ut Sedem Apostolicam sua majestate et excellentia privaverit, sed omnes constantissime illam tutati sunt ac defenderunt. Quod si aliqui per tyrannidem vel violentam mortem illa privati sunt, ille non est casus, sed consummatio dignitatis; imo, licet aliquis per culpas vel hæreses ab illa dignitate cecidisset, nullum esset indicium Antichristianismi, quia ille fuisset casus personalis, non qui adhæreret sedi, nec in illam, nec in successores redundaret. Verumtamen etiam hic casus per Dei gratiam in Pontifice Romano inventus non est, præsertim ut Pontifex est, et Ecclesiam illuminat; nunquam enim Pontifices hæreses docuerunt, aut seminarunt, ut supra late ostensum est. Maxime vero de Bonifacio III in nulla historia legitur, doctrinam pravam in Ecclesiam introduxisse, aut aliquid contra illa verba Christi, Matth. 5, fecisse: *Vos estis lux mundi*. Qua ergo fronte, qua specie veritatis dicitur fuisse *stella cadens de cælo, quia in eximia dignitate constitutus ad mundum illuminandum, munus suum deseruit*? Respondet tacite rex deseruisse munus suum, quia regnum sibi erexit. Sed hoc jam satis refutatam est. Et iterum hoc modo improbatum: nam vel erexit sibi spirituale regnum, vel temporale. Non primum, quia non usurpavit Pontificatum, sed ad illum legitime electus est, et in illo constitutus, nihil sibi spiritualis potestatis arrogavit, quod a prædecessoribus suis traditum et observatum non fuerit, ut sæpe in superioribus dictum et demonstratum est, ubi de nomine universalis Episcopi etiam est sufficienter dictum. Nec

etiam erexit sibi Bonifacius regnum aliquod temporale, quia nullum bellum temporale gessit, nec de tyrannide temporali ab aliquo historiographo accusatus est. Quod est sufficiens argumentum, longissime distare ab Antichristo, qui prius temporale bellum geret, et imperium usurpabil, postea Sanctos persequetur.

15. *Fumus ab ore putei ascendens nihil ad Bonifacium.* — Atque hinc facile convinci potest, cætera, quæ in illo clangore buccinæ audita sunt, *de fumo ascendente de ore putei*, etc., non posse ad tempora Bonifacii accommodari, quia per fumum illum densissimum, solem et aerem obscurantem, omnes expositores hæreses intelligunt, pravæque doctrinas; nihil enim magis apposite per illas tenebras et fumum significari potest, cum certum sit illa omnia non proprie, sed metaphorice ibi sumi. Nam licet in visione imaginaria sub specie visibili viderentur, non tamen repræsentabant corporalem fumum aliquando ascendendum ad solem obscurandum, sed aliquam spiritualem tribulationem, in Ecclesia futuram, fidei veritatem et lumen obscurantem. At tempore Bonifacii III nulla talis doctrina ex officina Romana prodiit, nec aliquid circa veritatem fidei innovatum est, nec cum aliquo fundamento aliquid tale designari potest, ut in libro primo et secundo late ostendimus; ergo non cœpit tunc in Romana sede hæc prophetia impleri. Quod argumentum de toto reliquo tempore usque ad nostram ætatem fieri potest; quia nunquam ab illa sede fumus infidelitatis ascendit, ut in eodem loco probatum est.

16. *Post Bonifacium, in Ecclesia non locustæ subdolæ, sed multi viri Sanctissimi floruerunt.* — Denique quod in hoc puncto rex subjungit de examine locustarum, id est, *immanis sævitie animalculorum et subdolorum*, quomodo post Bonifacium subsecutum sit, ostendere non potest. Nam post Bonifacium fuerunt in Ecclesia sanctissimi et sapientissimi Pastores et Doctores, quales fuerunt ex Græcis Damascenus, Maximus, Germanus Constantinop., Theophylactus, Photius, Euthymius, et alii. Ex Latinis vero Remigius, Bernardus, D. Thomas, D. Bonaventura, Petrus Damianus, Laurentius Justinianus, Hugo et Richardus de S. Victore, et singulariter ex Anglia Beda, Anselmus, Lanfrancus, et infiniti alii ex omnibus Christiani orbis provinciis, Romanæ sedi adhærentes, ejusque fidem et doctrinam ab antiquis acceptam illustrantes,

et posteris tradentes. Neque etiam in ministris illius Sedis sævitia ulla vel persecutio per vim aut cruciatus scorpiacos in Ecclesia facta est. Ergo locustæ illæ vel sæva animalcula ineptissime accommodantur Doctoribus vel ministris Ecclesiæ Romanæ, cum potius hæreticos vel alios Antichristi præcursores vel ministros animalia illa repræsentaverint, ut omnes antiqui et sapientes intellexerunt. Et licet demus significare proprios ministros veri et singularis Antichristi, inde potius vincitur illum a Bonifacio et successoribus suis quam longissime distare.

17. *Contra Catholicos inepte Protestantes buccinantur.* — Exclusa vero verborum accommodatione, quæ per tubam quintam insounerant, facile refutantur cætera, quæ ex clamore sextæ tubæ per solam calumniam ad detrahendum de Catholicis a Protestantibus arripiuntur. Oportet autem advertere, in illa visione describi ingentem cladem, et interfectionem futuram in mundo in novissimis temporibus, sive sub Antichristo, sive (quod probabilius est, magisque receptum) prope tempora illius, sub illis regibus qui Romanum imperium disperdent, antequam Antichristus veniat. Tria vero in visione illa distinguere necesse est, scilicet, multitudinem ingentem ferocium equorum cum sessoribus suis, multitudinem hominum occidentium, et homines ipsos occisos, qui dicuntur esse *tertia pars hominum*, et alios, qui remanserunt, de quibus in fine dicitur, *non egisse pœnitentiam*, etc. Igitur feroces equi sine dubio repræsentant vel hæreticos et eorum ministros, ut multi volunt, vel exercitus tyrannorum, ut verisimilius alii opinantur, et ab his occidenda dicitur tertia pars hominum, utique eorum *qui signum Dei non habebant*, ut in principio capitis dicitur, et communiter de iniquis et impiis exponitur. Præter hos reliqui fuerunt homines, qui non sunt occisi in his plagis, de quibus in fine capitis dicitur non egisse *pœnitentiam ab operibus manuum suarum*, et hos homines residuos vult rex Angliæ esse discipulos Antichristi; nam doctrinam Antichristi dicit in illis verbis declarari; et postea omnia accommodat doctrinæ Romanæ Ecclesiæ.

18. *Discipuli Antichristi, ut vult rex Angliæ, idololatræ non erunt.* — Sed imprimis repugnat aliis Scripturis, in quibus dicitur Antichristus destructurus idola, Daniel. 11: *Nec quemquam Deorum curabit, quia aduersum uniuersa consurget*. Et Paulus, 2 The-